

Motion till riksdagen

1989/90:Jo518

av Lars Leijonborg och Kerstin Ekman (båda fp)

Koscherslakt

Inledning

Genom utformningen av djurskyddslagen från 1988 hindras några tusen judar och ännu många fler muslimer att utöva sina respektive religioner på det sätt de önskar. Nötkreatur får i Sverige inte slaktas på det sätt som dessa religioner föreskriver. Resultatet blir att kött måste importeras, vilket innebär att det blir 15-20 % dyrare än svenskt kött, trots att införselavgiften restitueras. Ett annat resultat blir säkert att många människor väljer att av praktiska och ekonomiska skäl inte leva i enlighet med de religiösa föreskrifter de egentligen skulle vilja efterleva. Den nya djurskyddslagen är i detta avseende en uppföljning av slaktlagen från 1937.

Frågan om s.k. koscherslakt har tidigare mest förknippats med ortodoxa judar. Koscher är ett hebreiskt ord. Det har framkastats att förbudet mot koscherslakt, som intogs i slaktlagen 1937, präglades av de antisemitiska stämningar som fanns också i Sverige vid den tiden. De flesta judar i Sverige har ingen ambition att upprätthålla judisk tradition på detta område, men några tusen judiska trosbekännare tillämpar reglerna strikt. För dem skapar lagen praktiska olägenheter och de betraktar den, med rätta, som uttryck för diskriminering.

Muslimernas inställning

Men lagen är ett bekymmer för fler än ortodoxa judar. Också i muslimsk tradition finns nämligen liknande bestämmelser. Den omfattande muslimska invandringen till Sverige gör att problemet nu är aktuellt för fler muslimer än judar. I ett brev till riksdagen den 16 november 1986 betecknade presidenten i Islamiska konfederationen i Sverige Omar Bukhari det beslut riksdagen fattat några dagar tidigare – att inte upphäva förbudet mot koscherslakt – som att riksdagen "frångått traditionen att värna om religionsfrihet". Muslimerna uppfattar, skrev han vidare, att beslutet "strider mot regeringsformens paragraf om religionsfrihet" och därför är ett "förtryckarbetslut".

Koscherslakt från djurskyddssynpunkt

Den svenska slaktlagen kräver att djur bedövas innan de slaktas. Vid koscherslakt dödas djuret genom ett snabbt snitt med en mycket vass kniv i

strupen. Genom blodtryckssänkningen förlorar djuret medvetandet på några sekunder. Huruvida koscherslakt är mer eller mindre plågsamt mot djuren än andra slaktmetoder är en mycket omdiskuterad fråga. Djurplågeri är lika förkastligt i andra kulturer som i vår.

Många experter som studerat frågan har kommit till slutsatsen att koscherslakt är mindre plågsamt för djuren än slakt med bedövning. Vid en konferens i London hösten 1986, refererad i Daily Telegraph den 19 september samma år, menade t.ex. en inkallad expert – dr L M Gerils – att koscherslakt var att föredra från djurskyddssynpunkt framför de moderna slaktmetoderna. Konferensen var arrangerad av en brittisk djurskyddsorganisation.

Också den svenske expert som studerat frågan, veterinärrådet Eric Skoglund ger visst stöd åt uppfattningen då han i sammanfattningen av sin resepport från USA konstaterar att "tillämpad snittläggningsteknik, vilken är identisk för alla studerade metoder, inte medför några smärtreaktioner". Skoglund kommer emellertid ändå till den samlade bedömningen att koscherslakt är sämre och oacceptabel ur djurskyddssynpunkt.

Den svenska regeringen beslöt den 21 juni 1989, efter en framställan från de judiska församlingarnas centralråd i Sverige, att ge dispens från slaktlagens bestämmelser när det gäller slakt av fjäderfä vid ett slakteri i Skåne. Dispensen gäller 600 djur per vecka. Beslutet, som byggde på en samlad bedömning av olika expertyttranden, är intressant.

Lantbruksstyrelsen anför bl.a. att regelrätt halshuggning av fjäderfä, en sedan historisk tid tillämpad slaktmetod för detta djurslag, är helt invändningsfri från djurskyddssynpunkt. Sannolikt torde denna metod rätt utförd, innebära mindre påfrestningar på djuren än nu tillämpad bedövningsteknik med strömförande vattenbad och efterföljande avblodning jämte decapitering.

Lantbruksstyrelsen har besökt det aktuella slakteriet och inspekterat verksamheten. Inspektionen föranledde inga anmärkningar. En skicklig slaktare skär med en mycket vass kniv av kycklingarnas hals. Styrelsen skriver: "Snittläggningen sker snabbt, med stor skicklighet och utan synbar reaktion från djuren".

De problem som lantbruksstyrelsen pekar på är dels att det inte finns någon teknik att använda den beskrivna slaktmetoden i större skala, dels att en säker bedömning av djurens reaktion och reella smärtmetoder kräver mer ingående mätningar. Styrelsen anser sammanfattningsvis att koscherslakt inte kan tillåtas i Sverige utan lagändring.

En av experterna – länsveterinär Per Olof Nilsson – har efter besök vid det aktuella slakteriet kommit till uppfattningen att djuren inte utsätts för större lidande än vid andra former av fjäderfäslakt. Enligt hans mening bör koscherslakt kunna tillåtas på vissa villkor, bl.a. inspektion två gånger per år från myndigheternas sida.

Regeringens dispens för fjäderfäslakt är givetvis en positiv åtgärd. Men den innebär inte någon lösning på sikt. Beslutet gäller till juni 1992. Och dispensen berör över huvud taget inte frågan om koscherslakt av nötkreatur.

Många länder har lagstiftning som påminner om den svenska, men där görs vanligen undantag från bedövningskravet då det föreligger religiösa motiv. Det är bara i Sverige, Norge och Schweiz som koscherslakt inte får förekomma.

Bakgrunden till den judiska inställningen kan spåras till Moseböckerna, men finns framför allt i den muntliga traditionen (Talmud). Bakom en del av bestämmelserna kan man finna ett medicinskt-hygieniskt motiv. Talmud lägger två aspekter på slakten. Den första är från djurskyddssynpunkt: Djuret skall åsamkas minsta möjliga lidande vid slakten. Den andra innebär att människor som äter av köttet inte skall riskera att bli sjuka av det. Därför får man endast slakta ett fullständigt friskt och oskadat djur. Om man upptäcker minsta fel på djuret eller på själva slaktmetoden förklaras köttet som otjänlig föda. Judarna menar att bedövningen kan skada djuret så att det inte kan anses helt friskt.

Är moderna slaktmetoder skonsammare?

Det finns anledning att ställa detta stora intresse för hygien och djurhälsa i kontrast till rapporter i svenska massmedia om förhållanden vid svenska slakterier. Det omvittnas t.ex. att det relativt ofta händer att det skott med bultpistol som ska vara dödande inte tar. Vid den nyssnämnda konferensen i London refererades en undersökning som visade att det i en tredjedel av fallen inte räckte med ett skott. Bedövningen hade i många fall gjort djuren paralyserade, men de var vid fullt medvetande. I Sverige har skildrats hur grisar kastas i skållhett vatten efter avlivningen. I de fall skottet inte tagit blir döden en utdragen och plågsam process. I Sverige har det ju nyligen också kommit uppgifter om att självdöda djur används som djurföda. Sedan den förra motionen i detta ämne väcktes i riksdagen har ytterligare larmrapporter om förhållandena i de svenska slakterierna publicerats.

Vi tillåter oss också i år att betvivla att det sätt på vilket slaktdjur behandlas före och vid slakten i vanliga svenska slakterier är skonsammare än koscherslakt. Önskan hos en liten minoritet att använda koscherslakt måste också ses i perspektiv av den omfattande älgjakten i vårt land. Det utdragna lidandet för många djur i samband med jakt har inte föranlett statsmakterna att totalförbjuda jakt. Även renslakt sker enligt uppgift ibland i former som gör att djurskyddssynpunkterna på koscherslakten för tankarna till uttrycket att sila mygg men svälja kameler.

Först och främst en religionsfrihetsfråga

Vi har med stort intresse tagit del av veterinärrådet Skoglunds rapport och de övriga rapporter som refererats, men finner att de alla har det gemensamt att de utgör ett för dåligt beslutsunderlag i en fråga av så stor principiell vikt som denna.

Vi kan nämligen inte acceptera att detta i första hand är en djurskyddsfråga. För oss berör detta en av människornas mest grundläggande rättigheter: rätten att utöva sin religion i enlighet med samvetets bud. Det är visserli-

gen så att det i andra folks kulturer finns sedvänjor som ligger så långt från svensk rättsuppfattning att de måste förbjudas i vårt land. Särskilt gäller detta skyddet av minderåriga. Förbud mot barnäktenskap och kvinnlig omskärelse kan också tas som exempel. Men de föreskrifter om livsmedel vi nu diskuterar ligger enligt vår mening självklart inom det område som måste accepteras. De tolereras ju också i praktiskt taget alla andra länder i världen.

Denna fråga behandlades senast av riksdagen förra året efter en motion från vår sida. Jordbruksutskottet avstyrkte motionen och riksdagen biföll utskottets förslag. Enligt vår mening visade betänkandet återigen att denna fråga inte i första hand bör behandlas i jordbruksutskottet. Denna fråga gäller respekten för den i vårt land grundlagsfästa religionsfriheten. Motionen bör därför behandlas i konstitutionsutskottet.

Det är, som framhållits i tidigare motioner i riksdagen rimligt att tillåta koscherslakt också i Sverige. En sådan möjlighet bör öppnas genom en dispensbestämmelse i djurskyddslagen. Sådan dispens bör ges när religiösa skäl åberopas.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådant tillägg till den nya djurskyddslagen att det genom dispens från lagen skall vara tillåtet med koscherslakt.

Stockholm den 25 januari 1990

Lars Leijonborg (fp)

Kerstin Ekman (fp)